

# KRITON

---

Platón



# KRITON

PLATÓN

[eknizky.sk](http://eknizky.sk)



Kriton by eknizky.sk is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License, except where otherwise noted.

# Obsah

Sókratés	1
Kriton	13
<i>Osoby rozmluvy: Sokrates, Kriton.</i>	



## Sókratés

Roku 490 Athéňané skvěle zvítězili nad perským králem Dareiem u Marathóna, r. 480 porazili Xerxovo loďstvo u Salaminy, r. 479 porazili je po druhé u Mykaly a vojsko perské na souši u Plataj. V této době největší slávy Athén žil Sókratés, nejznámější a nejobdivovanější z filosofů řeckých. Skoro vše, čím se kocháme nyní v hlubokém obdivu antiky, shrnujeme v dobu jeho života. Odhodlaností Athéňanů odražen silný nájezd Peršanů na svobodu Řecka, Athény jsou nyní vůdčí mocí na poloostrově, velmocí námořní a obchodní a zářivým ohniskem ducha. Akropolis ozdobena nesmrtelnými postavami výtvarného umění, Sofokles, Euripides a Aristofanes tvoří řecké drama, v síních veřejných kvete filosofie a věda. Blahobyt a dlouholetý pokoj budí v občanech touhu po vědění. S počátku, zvědavost, pak požitek, na konec vášnivý zájem, tak z Athén rozlévá se vědychtivost širšími a širšími kruhy po celém Řecku. Všechn život pronikán jest duchovní mocí. Člověk se osamostatňuje, chce sám zvidati a uvažovati, touží po svobodě a sebeurčení. Vědění stává se módou, mluvití uhlazeně a vtipně o záležitostech veřejných a politických, okoušeti se v umění a filosofii stává se potřebou. A této potřebě hoví sofisté, již učí mladé Athéňany, jak zablýskati se duchem v lázni i v palestře. Vlastním povoláním sofistů

## 2 Kriton

jest řečnění. Dáváli si od svých žáků platiti za to, že je učili způsobu, jak se přednáší řeč a jak se má hájiti, že je učili umění, jak disputovati s jinými, jak jim odporovati, ano jak obhajovati každé tvrzení. Cvičili je spíše ve formální zběhlosti než vědění, dodávali hotový návod a opatřovali, vnější lesklý nátěr. Tato škola elegance ulpívá na povrchu a vychovává žvanily. Každý chce všemu rozuměti a na všem svůj um brousiti. Dávné zvyky, zděděné názory, národní tradice a náboženství dány v plen povrchní a odvážlivé kritice. Národ se demoralisuje.

»Tak asi to vypadá v hlavách Athéňanů, pokud nepřemílají místní pletky a novinky vnitřní a vnější politiky. Najednou objeví se v městských ulicích originální figura. Mezi způsobnými, nakadeřenými jinochy, již na tržišti obstupují nějakého vyšňořeného sofistu, vynoří se mohutná lysina. Patří k nevzhledné postavě, jež se protlačila, zatím co ostatní usmívajíce se ustupují, až k řečníkovi, chvíli jej pohrdlivě měří zrakem a konečně mu skočí do řeči. Otázky a odpovědi se rychle střídají. Na prudké výklady sofistovy jest lysý neochvějně klidný. Najednou však rozlehne se homerický smích, po tváři pokušitelově mihne se faunovské ušklibnutí a jeho široký nos ohrne se vzhůru ještě více než před tím; zdá se, že má smíšky na své straně. On však se zkrátka obrátí, vtáhne mohutnou lebku ještě hlouběji v rozložitá ramena a s lehkou grandezou strká svoje objemné panderko zevlujícím zástupem dál. Kdo jest to? Sókratés se jmenuje a kde kdo ho zná. Neboť co na hřebík pověsil řezbářské



náčíní, kterým se dříve oháněl, jest všude, kde se v Athénách co šustne. Ve dne se potlouká ulicemi a večer nechybí nikde, kde se veselá společnost slézá. Zábavy nepokazí a nikdo se mu v tom nevyrovná. Zvláště však jest hned pohotově, když se strhne nějaká disputace, a sofistů jest postrachem; neboť nikdo ho nepřekoná. To však mu dávno nestačí: Kdo mu padne do ruky, s každým klábosí. — O čem? — Co ho napadne. Lapne člověka, známého, neznámého, a nepustí ho, pokud mu na otázky nedá odpovědi. Perikles mu neujde a neujde mu Kleon a Alcibiadovi jako by byl udělal, ten se do něho až zfantil. — Jest tedy asi jedním z těch nových mudrlantů, již k sobě vábí zlatou mládež, slibující jí všechnu moudrost a všechno řečnické umění a zlato jí soukajíce z váčku? — Nikterak: nepřijal ještě ani jediného obolu. — Jest tedy bohatý a nezávislý? — Ani pomyslení; tak tak že je živ. Doma mu sedí žena a děti, mají jen, sotva že se najedí, a paní Xantippa nemívá asi tak docela nepravdu, přivítá-li jej tu a tam trochu zostra. Ale také on sám mívá a potřebuje jen nejnutenějšího. Co však ten člověk shání? Jest to snad některý z těch potřeštěných žvanilů? — Ne, všichni se mu diví, jak umí jasně, jistě a rozumně rozmlouvati. — Či jest tak chtivý té nové moudrosti, aby mu z ní neušlo ani jediného slova, a všude nastavuje uši? — Naopak, ani poctivého vlasu na ní nenechá a nechce o ní ani slyšeti. — A umí povědět něco lepšího? — Ne, stále říká jednomu jako druhému, že ví jen tolik: že totiž nic neví.

Podivný chlapík! Měli bychom jít za ním. Vida, tu jej

## 4 Kriton

máme zas: tam stojí hned v první postranní ulici a vážně přikyvuje hlavou. Stojí s jakýmsi bodrým řemeslníkem, který, jak na jihu bývá, sedí při práci napolo doma, napolo na ulici, a ustal v práci, jen co by Sokratovi odpověděl. Ten se ho táže na něco, co prý neví, a o čem by se rád poradil s takovým vzdělaným člověkem, a čacký mistr radostně jej poučuje a rozkládá svou moudrost, kterou pochytil včera nebo předevírem u toho nebo onoho sofisty. Sókratés pokorně naslouchá a děkuje za vlídné ponaučení: ale buď že jest tak těžkopádný, aby o těžších věcech přemýšlel, buď že nedával pořádné pozor, není mu to všecko přece tak jasné, a mistr nechť už dovolí, že se na něco ještě jednou otáže. Naráz tu zase jistá odpověď: ale zdá se, že jest tento Sókratés jaksi hrozně nechápavý; ptá se zas a zas. Ku podivu! odpovědi se ozývají stále zdráhavější, stále nejistější. Ale Sókratés nedává se odbýti a na konec to načisto vážne: milý náš mistr jest nadobro popleten. »Ne, pravdu máš, praví, to se k sobě nehodí, tak to býti nemůže. — Ale jaké to tedy jest? stojí na svém Sókratés. — Tedy — ano tedy — tedy to nevím. — Vidíš, dí Sókratés, právě jako já: nevíme to oba dva.« A potom se klidí.

Stůj! Jest tohle smysl tvé písničky: vím, že nic nevím? Teď se nám rozbřeskuje a chápeme tě, podivný kulichu! Však ty dobře víš, proč se potloukáš ulicemi a trápíš lidi svými vrtohlavostmi: potíráš osvětářský mam!

Ano, tento zvláštní člověk prohlédl srdce a ledví své doby. Ví, jaká prázdnota zeje většinou za tímto nasbíraným haraburdím frází, a postřehl, jakou neplechu

plodí polovzdělání, jehož nejnebezpečnější stránkou jest, že zároveň se domýšlí o sobě, že jest vzděláním úplným a dokonalým. Proto si uložil, že bude mezi spoluobčany rozptylovati onen klam vědění, jímž samy sebe i sebe navzájem obluzují. Takoví vzdělanci jsou vysoko povzneseni nade všechny zděděné pomysly a přesvědčení; svrhli přes palubu autoritu vědomí národního, a místo něho řídí se každyčká v každém jednotlivém případě autoritou svého mudráckého učitele, po němž všechno odříkává stejně nesamostatně a ještě neuvědoměleji. Proto záleží Sókratovi především na tom, aby lidem ozřejmil, jak málo získali touto výměnou; proto, kde může, zesměšňuje sofisty přede vším lidem, zaplétá je v odpory nepřekonatelnou dialektikou, přetrhuje příval jejich slov kaustickým vtípem a odkrývá chatrnost jejich učení: proto přichází k spoluobčanům jako nevědomý, jako hloupý a učelivý, aby svými, až do nejmenší podrobnosti pronikavými otázkami přiměl prostého člověka prožvákati nalapané drobty vědění vlastním přemýšlením a na konec jej přinutil vyznati, že celkem vzato právě tak málo ví, jako Sókratés na začátku vyznal sám o sobě. Tímto slavným, polo ironickým, polo paradoxním, polo výchovným, polo dogmatickým vyznáním nejmoudřejšího z Řeků, že nic neví, vypovídá se válka nadutému pavzdělání. Vyznáním tím však nevyjadřuje Sókratés zoufalý skepticism, ani nemístnou skromnost — ono jest bezprostředním projevem jeho čisté a vážné pravdivosti. A ta obrací se proti frivolnosti sofistů, kteří většinou nepěstují vědy, nýbrž jen

## 6 Kriton

se jí zabývají a za daných okolností se pouze »zapracovali« do vědy nebo do některého z jejích odvětví, jako do kteréhokoli jiného oboru; jim nejde o pravdu, nýbrž jen o její zdání, a především o její účinek na obecnstvo, ať už jest sebe šosáčtější a sebe povrchnější. Jejich úlisná řeč svádí prostého člověka k domněnce, že si osvojí plnosti a hloubky vši moudrosti pohodlně pouhým posloucháním: Sókratés připravuje mu bolest vlastního přemýšlení a nutí jej, aby si doznal, jak málo pochopil z toho, co mu připadalo zcela jasné. On sám má a v jiných budí přesvědčení, že pravda nevlétne jak pečený holub do udivené huby, nýbrž že nutno o ni usilovati jako o všechny nejvyšší statky. Co Sókrata k činnosti pobízí, jest potřeba pravdy: není to však jenom povahový rys tohoto muže, nýbrž potřeba ta klíčí z jasného přesvědčení. A v tom jest jeho pozitivní význam. Proti relativismu sofistické theorie, že jest pro každého v každý okamžik pravdou to, co se mu zdá, proti povrchnosti, jež nespolehá na důkaz, nýbrž na přemlouvání, jest Sókratés proniknut vši živelností své geniální osobnosti, že nade vším lidským míněním vládne jistá moc, jistá míra, kterou mínění jednoho každého má býti zkoumáno a souzeno. Sókratés věří v pravdu a v její právo kritiky. Ale tuto míru třeba pro obecné mínění nově najíti. Neboť co kdysi bylo mírou, totiž stará víra, zděděné představy, to jest rozvráceno, a také Sókratés stojí na půdě sofistického osvícenství potud, že už jí nemůže v nich najíti a ani nechce názory ony obnoviti v jejich původní podobě. Jen v tom jest dále než ostatní, že přesvědčen

jest o míře takové; záleží jen na tom, poctivě ji hledati. A veskrze původní jest v tom, jak ji hledá. Neučí, neboť pravdy nezná. Nežvaní, neboť chce pravdu. Táže se a zkoumá, neboť doufá, že pravdu najde.« (W. Windelband.) Sókratés věří v rozum, který jej oduševňuje, a účelem jeho rozhovorů jest najítí pojmy, jež musí každý uznati, přes všechny původní různosti mínění, s nimiž každý se do hovoru dal. Proto jemu záleží především na tom zjistiti, co se kterým slovem míní. Nebezpečí bezděčného i uměleckého klamu a omylu jest právě v nejistotě a mnohovýznamnosti slov a vět. Sofisté tím většinou překvapovali a pletli své posluchače.

Woodrow Wilson, nynější president Spojených Států Severoamerických, vystihuje působení Sókratovo pádně a stručně těmito slovy: Sókratés jest ztělesněný motiv filosofování a motivem tím jest úsilí, překonávati nevázanost subjektivní libovůle sofistů objevováním objektivní, závazné pravdy.

Toto jeho úsilí možno nazvati nejdůtklivější potřebou doby. V Athénách nastal rozklad národního ducha, pevná půda obecného přesvědčení jako by zmizela lidem pod nohama. Jak žiti a čemu věriti, vykládal si každý sám po svém. Ve všeobecném horečném pachtění po duševní samostatnosti, v zimničném ovzduší diletantství jest Sókratés jediným zdravým zjevem. Střízlivě, prosaicky stojí na pevné půdě dané skutečnosti, a hledá, co jest trvalé a obecné, normální a zákonité. Nad opojením sebezbožňujících současníků vztyčuje novou víru v

## 8 Kriton

nadosobní rozum. V něm našel, čehož doba jeho pozbyla, závaznou autoritu, jež stojí nade vším a již se má každý podrobili. Proti individualismu a relativismu prohlásil právo rozumu. Jest přesvědčen, že rozum ve vesmíru panuje a tvoří a jest mu proto také základem vědění. Rozumem směřujeme k nejvyššímu smyslu světa, abychom na něm nabyli také podílu. To jest ono nové božstvo, jež Sókratem vchází v tehdejší svět a v rozvaliny pokácených božstev.

Nevíme určitě, které příčiny a jaké motivy se spojily, aby na Sókrata byla vznesena žaloba. Byl obviněn z nevěrectví, zavádění cizích božstev a kažení mládeže. Jistě nebylo přesvědčením žalujících, že jest působení jeho nebezpečno, ale nízké osobní příčiny diktovaly tuto žalobu. Žalobci byli Maletos, Anytos a Lykon, demagogové, nízcí a bezvýznamní lidé. Sókratés hájil se na soudě důstojně a sebevědomě, jako muž, vědomý si svých zásluh o obec. Podle attického soudního řádu bylo — jako nynějšími soudy porotními — nejprve rozhodováno, zda jest obžalovaný vinen či nevinen. Toto hlasování dopadlo pro Sókrata dosti příznivě, jen nepatrná většina vyslovila se pro vinu. Žalobce navrhl na to trest smrti a obžalovaný směl pak sám učiniti návrh, jakého trestu by zasluhoval. Bylo to jakési zhodnocení sebe sama. Zpravidla však bylo to pokusem aby soudci byli obměkčeni a nad odsouzeným se slitovali. V případě Sókratově zdálo se, že půjde nanejvýše o vypovězení z obce, dokonce snad jen o peněžitou pokutu, již by byli přátelé Sókratovi sehnali

sbírkou mezi sebou. Sókratés však všechny překvapil. Chtěl být pravdivý i v tomto okamžiku a bez obalu řekl, že by pro zásluhy své byl hoden nejvyššího občanského vyznamenání, doživotního zaopatření v prythaneiu. Takového vyznamenání dostávalo se jen osobám o stát neobyčejně zasloužilým. Jen na domluvu přátel Sókratés na konec připustil, že by přijal jako trest pokutu tří tisíc drachem, za něž se přátelé jeho zaručují. Soudcové tím popuzeni odsoudili jej na to velikou většinou hlasů (360) k smrti.

Mezi odsouzením a smrtí uplynulo třicet dní. Den před soudem totiž začala se slavnost obětního průvodu do Déla, již konali Athéňané každého roku na památku, že Théseus skoliv Minotaura na Krétě, zbavil Athéňany hrozných obětí lidských životů, každý rok obětovaných. Tehdy učinili Athéňané slib, že na počtu boha Apollóna každý rok vypraví obětní průvod do Délu, kdež se dle pověsti onen bůh narodil. Po všechen čas výpravy až do návratu se lodi nebylo v Athénách dovoleno nikoho usmrcovati. Slavnostní průvod trval tentokrát třicet dní a po ten čas byl Sókratés držán ve vězení. Přátelé jej tam navštěvovali a tam s ním rozmlouvali. Vězení nebylo tak přísné a Sokratovi bylo přáno dosti volnosti; skoro zdá se, že by si byli Athéňané přáli, aby své volnosti užil, z vězení prchl. Když se pak blížila rozhodná chvíle a loď se již domů blížila, připravili Sókratovi přátelé vše, aby se útekem spasiti mohl.

Z přátel těch lnul k Sókratovi nejvěrněji Kritón,

## 10 Kriton

bohatý občan athénský. Byl stejného věku jako Sókratés. Od mládí byl jeho upřímným druhem, podporoval jej zhusta a zvláště v posledních chvílích jeho života. Byl i na soudě Sókratově, nabídl své jmění, kdyby peněžitou pokutou měl býti Sókratés trestán, a také zaručil se soudcům za Sókrata, že neuprchne.

Jednoho dne přišel Kritón k Sókratovi do vězení a zvěstoval mu, že slavnostní loď již přibyla a že tedy Sókratés má svého života jen ještě den. Domlouvá mu tedy, aby se spasil útekem. Kamkoli z vězení se odeběře, všude jej rádi přijmou, a zvláště v Thessalii u přátel Kritónových. K útěku jest vše připraveno a strážce vězení podplacen.

Sókratés však odmítl. Proti vůli obce z vězení luprchnouti nebylo by spravedливо. Nijakým způsobem nemáme se dopustiti křivdy. Ani tehdy, když jsme sami křivdu trpěli, nemáme křivdou za ni spláceti. Kdyby nyní s Kritónem prchaje z vězení setkal se na cestě s Obcí a Zákony, mohli by Zákonové právem jemu vytknouti, že svým jednáním Obec ničí, neboť není možno, aby trvala obec, ve které ustanovená práva nemají moci a stávají se neplatna z vůlí jednotlivcovou. Každý jednatlivec jest pod ochranou zákonův zrozen, vychován a vzdělán, jest tudíž povinen jim vděčností. Kdyby se byl zákonům nechtěl podřizovati za svého života, měl přece na vůli, aby odešel jinam.

Když však v obci setrval, dával na jevo, že se zákony jest spokojen a jest povinen poslušností. Sókratovi



neukřivdili zákonové, nýbrž lidé. Kdyby proti vůli zákonů z vězení ušel, mstil by se ne na lidech, nýbrž na zákonech. Ježto však mu zákony nikdy neublížily, naopak největší dobrodiní mu prokazovaly, dvojnásob by se na nich prohřešil. Konečně ani jeho přátelům, ani jemu samému, ani dětem jeho nevzešel by prospěch z toho útěku. Přátele své by přivedl do velikého nebezpečí. Kdyby se do některé spořádané obce odebral, přijat by tam byl s nedůvěrou jako zákonů rušitel. A zdejší soudcové jeho mohli by říci, že vynesli soud spravedlivý. Neboť kdo porušuje zákonů, jest schopen také kaziti mládež a nerozvážné lidi. Kdyby však zašel do nějaké obce, kde panuje nepořádek a vládne libovůle, zdaž by tam měl život nějaké ceny pro něho? Konečně kdyby byl v cizině, nemohl by se ani o své děti postarati lépe, než když umře. Proto nemůže Sókratés ničím takovým býti přinucen, aby smrti se vyhnul. Život nemá takové ceny, aby se dopustil vědomě křivdy. Potíraje anarchii a hledaje rozumu, nesmí přestoupiti zákona. A tak vytrval až do poslední hodiny a s myslí pokornou odevzdav osud svůj do vůle boží, vypil před západem slunce číši bolehlavu a skončil ve věku 71 let. Kritón zatlačil mu oči a ústa.

Tato rozmluva, Platónem nazvaná Kriton podle nejvěrnějšího přítele Sókratova, sepsána byla nedlouho po skonu Sókratově roku 399 př. Kr. J. P.



# Kriton

*Osoby rozmluvy: Sokrates, Kriton.*

I. Sokrates: Proč pak jsi tu tak časně z rána, milý Kritone? Či již není ráno?

Kriton: Ovšem že ne.

Sokrates: Jak jest asi pozdě?

Kriton: První svítání.

Sokrates: Divím se, že ti strážce vězení tak ochotně otevřel.

Kriton: My jsme již dobří známí, Sokrate, a leccos ode mne dostane.

Sokrates: Právě teď jsi přišel nebo jsi tu již dlouho?

Kriton: Hodně dlouho.

Sokrates: Proč pak tedy jsi mne hned nevbudil, ale mlčky tu sedíš?

Kriton: Při Diovi, Sokrate, vždyť ani já sám nechtěl bych býti v takovém zármutku beze spánku. Ale divím se ti, již dlouho tě pozoruje, jak libě spíš; a schválně jsem tě nebudil, abys toho spánku co nejvíce užil. Již dříve často po celý život blahosklavil jsem tvoji povahu, daleko pak nejvíce v tomto neštěstí, jak lehce a klidně je snášíš.

Sokrates: Vždyť by to ani, Kritone, nebylo hezké, abych se horšil, že musím zemřít, když jsem již tak stár.

## 14 Kriton

Kriton: I jíní, Sokrate, bývají stíženi podobnou nehodou, a nic jim nebrání věk, aby se nehoršili nad přítomným neštěstím.

Sokrates: To se stává. Ale proč pak jsi tak záhy přišel?

Kriton: Se zprávou, Sokrate, trudnou, ne tobě, jak se zdá, ale mně a přátelům tvým i trudnou i bolestnou, kterou, jak myslím, já asi co nejtíže ponesu.

Sokrates: Jakou pak? Či přibyl již koráb z Délu,<sup>1</sup> po jehož příjezdu jest mi umříti?

Kriton: Ještě ne, ale podle toho, co oznamují někteří příchozí od Sunia, kteří jej tam opustili, soudím, že tu již dnes bude. Zřejmě zajisté z těch zpráv, že přibude dnes, a že zítra budeš nucen, Sokrate, život dokonati.

II. Sokrates: Ale s pánem bohem, milý Kritone! Je-li to vůle boží, staň se tak. Než přece myslím, že koráb dnes se nevrátí.

Kriton: Z čeho tak soudíš?

Sokrates: Já ti to povím. Druhého dne po příjezdu lodi musím tedy jistě zemříti.

Kriton: Tak praví ti, kdož o tom rozhodují.

Sokrates: Proto myslím, že loď nepřibude dnes, ale zítra. Soudím tak z jakéhosi vidění, které jsem měl před chvílí této noci. A zdá se, že v této šťastné chvíli jsi mne nevbudil.

Kriton: Jaké pak vidění to bylo?

1. Athéňané vypravovali každoročně loď do Délu na památku vítězství Théseova nad Minotaurem. Než se vrátila, nesměl být nikdo v Athénách popraven.

Sokrates: Zdálo se mi, že přistoupila ke mně krásná a spanilá žena, zahalená v bílý šat, a že mne oslovila a řekla: Sokrate, třetího dne přijdeš do Fthie velkohrudé, Kriton: Podivné zjevení, Sokrate!

Sokrates: Ba, myslím, že právě zřejmé, milý Kritone.

III. Kriton: Příliš, jak se podobá. Alef rozmilý Sokrate, aspoň nyní mne poslechni a zachraň se; neboť z toho, budeš-li usmrcen, nevzejde mi jedna nesnáz, nýbrž nehledě k tomu, že zbaven budu takového druha, jakého nikdy již nenaleznu, ještě i mnozí, kteří mě a tebe ještě dobře neznají, budou mysliti, že ačkoliv jsem tě mohl zachrániti, kdybych byl chtěl vynaložiti peníze, toho jsem neučinil. A přece, která domněnka by byla hanebnější, než ta, že někdo peníze více si cení, než přátele? Neboť . lid nedá si namluviti, že sám nechtěl jsi odtud odejiti přese všecko naše úsilí.

Sokrates: Ale co pak nám, můj milý Kritone, tolik záleží na mínění veřejném? Neboť ti, kdož jsou nejrozumnější, a jichž více dbáti je záhodno, budou za to míti, že se to tak stalo, jak se to asi stalo.

Kriton: Ale vidíš přece, Sokrate, že člověk musí také na veřejné mínění dbáti. Neb právě sama tato příhoda činí nyní zjevným, že lid schopen je vykonati ne zrovna nejmenší zlo, ale právě největší, jestliže u něho kdo osočován.

Sokrates: Kéž by tedy, Kritone, dav byl schopen největší zlo vykonávati, aby byl schopen i velikých činů dobrých, a bylo by to tak dobře. Ale tak nejsou s to, aby

vykonali jedno ani druhé; neboť ani něco rozumného, ani co nerozumného vykonati nejsou schopni, ale činí to, co je napadne.

IV. Kriton: Třeba je tomu tak; ale teď mi, Sokrate, pověz toto: snad se nebojíš o mne a o ostatní přátele, aby, jestliže unikneš, udavači nepůsobili nám obtíží, protože jsme tě odtud tajně odvedli, abychom nebyli nuceni buď celého jmění pozbyti, nebo aspoň hodně peněz ztratiti, nebo ještě mnoho jiného mimo to vytrpěti; jestliže toho se bojíš, nedbej toho. Vždyť my jsme povinni pro tvé zachránění podstoupiti takové nebezpečnosti, a bylo-li by třeba, ještě větší. Ale poslechni mne a nedělej okolků.

Sokrates: A toho se bojím, Kritone, a ještě mnoha jiného.

Kriton: Ani toho se tedy neobávej. Vždyť ani není to mnoho peněz, které někteří vezmouce chtějí tě zachrániti a odtud vyvésti. A potom nevidíš, jak ti udavači jsou lacino úplatni a že by pro ně nebylo potřeba nijak mnoho peněz? Ty však máš po ruce moje jmění, jak se domnívám, dostatečně veliké. Potom, jestliže o mě trochu maje péči myslíš, že nesmíš vynakládati moje peníze, ti přichozí tu pohotově jsou je vynaložiti. A jeden dokonce přinesl právě k témuž účelu dostatek peněz, a to Simmias Thebský. Hotov je i Kebes i jiných velmi mnoho. A tak, jak pravím, neváhej sebe zachrániti, toho selhávaje, a nebudiž ti to na závadu, co jsi pravil v soudní síni, že bys, odejda do vyhnanství, nevěděl, co bys s sebou měl počítí. Neboť na mnoha místech i jinde, kamkoli přijdeš, rádi tě budou mítí;

budeš-li chtít do Thessalie jít, mám tam přátele, kteří velice tebe budou si vážit a bezpečný útulek ti poskytnou, takže žádný z obyvatelů thessalských nebude moci tobě příkoří činiti.

V. Dále pak, Sokrate, zdá se mi, že ani neusiluješ o věc spravedlivou, že se v šanc vydáváš, ačkoli je možno, abys byl zachráněn. A vynasnažuješ se, aby takové věci se s tebou staly, o které by se tvoji nepřátelé vynasnažili a také skutečně, vynasnažili, chtějíce tebe zahubiti. Mimo to se mi zdá, že zříkáš se svých vlastních synů, které opustíš a odejdeš, ačkoli je ti možno i vyživiti i vychovati je, a na tobě jest, jak se jim povede; jak je přirozeno, potká je pak ten osud, kterého dostává se sirotkům a sirobě. Buď je třeba, aby člověk neměl dětí, nebo aby s nimi stálé útrapy snášel, živě je a vychováváje; mně však se zdá, že ty pojmáš to co nejlehkomyslněji; jest pak třeba, aby si člověk vyvolil, co vyvolil by si muž řádný a zmužilý, obzvláště když říká, že se stará o dokonalost po celý život; vždyť se musím stydět za tebe a za nás, tvé přátele, že se bude zdát, že celá ta příhoda s tebou byla způsobena jakousi nemužností, a to právě s naší strany, i zahájení pře před soudem, jak bylo zahájeno, ač bylo možná, aby nebylo zahájeno, i samo přelíčení, jak se konalo, a poslední výstup jako směšný konec našeho jednání, že s jakousi zbabělostí a nemužností nám, jak se zdá, ušel, kteří jsme tě nikterak nezachránili, tak jako ty sám sebe, ačkoli to bylo možno a snadno, kdybychom jen trochu málo k užitku byli. Toho, Sokrate, hled, aby nám to nezpůsobilo

zároveň škodu a potupu. Ale uvažuj, ba již ani není času rozvažovati, a jediná rada již je nerozvažovat. Budoucí noci musí být vše vykonáno. Jestliže ještě budeme váhati, nesnadné, ano ani možné to není, ale pro všechno na světě poslechni mne a nedělej okolků.

VI. Sokrates: Ó, milý Kritone, ta tvá horlivost stojí za mnoho, jen kdyby v ní bylo něco poctivosti; není-li tomu tak, čím je větší, tím je horší. Musíme tedy zkoumati, zda smíme tak jednat čili nic; vždyť já nejenom nyní, ale vždycky takový jsem, že nikdy neposlouchám žádného jiného, než svých popudů, kterýkoli se mi zdá býti nejlepším. Avšak důvody, na kterých jsem dříve trval, nemohu nyní zavrhnouti, když na mě tento osud dolehl, ale spíše jeví se mi tytéž, a já si jich vážím a ctím je jako dříve; a jestliže v přítomnosti nebudeme moci říci něco lepšího nad ně, dobře věz, že jistě tobě neustoupím, ani jestliže moc lidu ještě více bude na nás jako na děti strašáky pouštět, žaláře a smrt posílajíc a konfiskaci majetku. Jak pak bychom tedy nejpřípadněji o tom uvažovali? Co pak, kdybychom probrali nejprve ten tvůj důvod, který uvádíš o těch míněních, zda byl pokaždé správně uváděn čili nic, že musíme míti na zřeteli jedna mínění, druhá ne; či byl správně uváděn, dokud jserp nemusil zemřít, nyní ovšem zřejmým se stalo, že byl uváděn na plano a ve skutečnosti byla to tretka a tlach? Chci tedy prozkoumati, milý Kritone, zároveň s tebou, zda se mi objeví v něčem jiném, když v takovém jsem postavení, nebo týmž, a necháme-li jej být či poslechneme-li ho. Byl uváděn tento



důvod, jak se domnívám, pokaždé od těch, kdož se domnívají, že něco podstatného mluví, jako právě já nyní jsem pravil, asi v ten smysl, že z mínění, jež lidé mají, jedněch je prý třeba velice si vážiti, druhých nikoliv. Při bozích, nezdá se ti, Kritone, že to se správně říká? Neb ty, pokud na člověku záleží, jsi mimo nutnost zítra umřítí á nijak tě asi neohromuje nynější tato nehoda. Hled přece, nezdá se ti býti dostatečně řečeno, že všech mínění nemáme si vážiti, ale jedněch ano, druhých nikoliv? Co myslíš? Netvrdí se tak správně?

Kriton: Správně.

Sokrates: Tedy je třeba dobrých si vážiti, špatných ne?

Kriton: Ovšem.

Sokrates: Mínění pak dobrá jsou lidí rozumných, špatná pak nerozumných?

Kriton: Jak by ne?

VII. Sokrates: Nuže tedy, jak takové zásady byly pronášeny? Člověk, který se cvičí k závodům a obírá se tím, zda zřetel má k chvále a haně každého člověka aneb jen toliko jediného, jenž je právě lékařem nebo mistrem tělocviku?

Kriton: Toho jediného.

Sokrates: Zdaž si má všímati han a vážiti si pochval onoho jediného, ale ne lidu?

Kriton: Zřejmo přece.

Sokrates: Tak tedy musí jednati i cvičiti i jísti i pítí, jak tomu jedinému se zdá, a sice znalci nebo odborníku, spíše, než jak se zdá všem ostatním?

Kriton: Jest tomu tak.

Sokrates: Dobrá. Avšak jestliže neposlechne toho jediného a nebude dbáti jeho mínění, ale bude řídit se podle mínění davu a těch, kteří ničemu nerozumějí, zda neutrpí něco zlého? Kriton: Jak pak ne?

Sokrates: A v čem spočívá to zlo? Kam směřuje a v kterou stránku toho, kdo neposlouchá? Kriton: Patrně na tělo, neboť to ničí.

Sokrates: Dobře mluvíš; zda i v ostatních věcech, Kritone, tak tomu jest, abychom vše neprobírali, a tedy i při tom, co je spravedlivé i nespravedlivé, co je špatné i správné, dobré i zlé, o čem nyní právě rozmlouváme? Zda třeba jest dbáti mínění davu a šetřiti ho, či jen toho jediného, je-li snad znalcem, kterého je třeba i se ostýchat i v úctě míti spíše, než všech ostatních? K tomu-li se nepřidružíme, zničíme a poškodíme to, co spravedlivostí se lepšilo a nespravedlivostí ničilo. Či ne?

Kriton: Myslím, Sokrate.

VIII. Sokrates: Nuže tedy, jestliže zhubíme to, co účinkem zdraví se lepší, účinkem nemoci se ničí, poslouchající mínění ne znalců, zda život za něco stojí, když to je zkaženo? A je to asi tělo; či ne?

Kriton: Jest.

Sokrates: Zda tedy za něco stojí život s tělem bídným a zkaženým?

Kriton: Za nic.

Sokrates: Ale s tím zkaženým život za něco stojí, co zlo ničí a čemu dobro prospívá? Či soudíme, že špatnější je

nad tělo ta část, at je to cokoli z naší bytosti, kde jest sídlo dobra a zla?

Kriton: Nikterak.

Sokrates: Ale mnohem dražší?

Kriton: Mnohem.

Sokrates: Tedy, můj rozmilý, nemusíme se tak tuze starati o to, co o nás řekne dav, ale co ten, kdo je znalcem ve věci spravedlivé i nespravedlivé, ten jediný, totiž sama pravda. A tak nejprve po té stránce nesprávně dovozujes, dokazuješ-li, že je třeba dbáti mínění davu stran toho, co je spravedlivé, krásné, dobré, a opak toho. Ale, namítl by někdo, vždyť je lid s to, aby nás odpravil?

Kriton: I to přece je zřejmo; namítl by to někdo, Sokrate.

Sokrates: Pravdu mluvíš. Ale, můj milý, ta otázka, již jsme probrali, zdá se mi býti táž, jako byla dříve. A zase o tomhle uvažuj, zda ještě platí pro nás čili nic, že musíme nejvýše ceniti ne život, ale dokonalý život.

Kriton: Ano, platí.

Sokrates: Že žíti zdárně je totéž, co žíti dobře a spravedlivě. Platí či neplatí?

Kriton: Platí.

IX. Sokrates: Tedy musíme pátrati na základě toho, v čem se shodujeme, zda je spravedливо, abych pokoušel se odtud vyjiti, nepustí-li mě Athéňané, nebo zda nespravedливо; a zkoušejme, objeví-li se nám býti správně; ne-li, nechrne toho. Avšak ohledy, které ty pronášíš o nákladu peněz, o mínění veřejném a o výchově dětí, jsou

asi názory těch, kdož snadno zabíjejí a hned zase by rádi obživovali, kdyby byli s to, a sice tohoto davu. Když rozum toho vyžaduje, nebude nám asi o ničem jiném třeba uvažovati, než o čem právě jsme mluvili, zda spravedlivě budeme jednati, zaplatíme-li peníze a jsouce vděkem zavázáni těm, kdož mě odtud chtějí vyvésti, či v pravdě prohřešíme-li se, to činíce; a ukáže-li se, že bychom jednali nespravedlivě, pak nebude třeba dlouho uvažovati, máme-li zde zůstatí a klidně se chovajíce smrt podstoupiti a cokoliv jiného vytrpěti, či máme-li se bezpráví dopustiti.

Kriton: To je, myslím, velice krásné, co mluvíš, Sokrate, ale hled', co máme dělat?

Sokrates: Pátrejme, můj milý, společně, a jestliže můžeš něco v mé řeči vyvrátiti, odporuj mi, a uposlechnu tebe; ne-li, přestaň již, rozmilý, opět a opět mi povídati, že musím odtud odejítí, když Athéňané mne nepustí; vždyt já velice si cením, abych tak jednal, bys ty o správnosti jednání byl přesvědčen, a ne proti své vůli. Přihlédni k základu této úvahy, zda se ti zdá býti dostatečně osvětlena a pokus se odpovídali na otázky, jak se ti bude zdát nejlépe.

Kriton: Však pokusím se.

X. Sokrates: Tvrdíme, že člověk žádným způsobem úmyslně nesmí křivditi. Či některým ano, jiným ne? Či proti právu se prohřešovati není ani dobré, ani krásné, jak častokrát jsme se v dřívějším čase shodli? Či všechna ta souhlasná mínění dřívější v těchto několika dnech se rozplynula, a již dávno, Kritone, my v takovém stáří rozmlouvajíce vespolek, horlivě jsme nepozorovali, že se

od dětí ničím nelišíme? Či spíše je tomu tak, jako tenkrát od nás řečeno, že ať dav přisvědčuje nebo ne, ať bychom musili vytrpěti ještě horší věci nad tyto nebo mírnější, přece že je křivdění každým způsobem špatné a nečestné. Ano nebo ne?

Kriton: Zajisté.

Sokrates: Žádným tedy způsobem není dovoleno křivditi?

Kriton: Ovšem že ne.

Sokrates: Jistě tedy nesmí ten, kdo trpí křivdu, spláceti ji, jak se vůbec za to má, když žádným způsobem nesmí se křivditi?

Kriton: Zdá se, že ne.

Sokrates: A co pak? Má se křivditi, Kritone, či nemá?

Kriton: To přece ne, Sokrate.

Sokrates: A dále? Zda ten, kdo zlo trpí, může je zlem spláceti, jak se všeobecně za to má? Kriton: Nikterak.

Sokrates: Vždyť patrně zle činiti lidem se od křivdění mnoho neliší.

Kriton: Pravda.

Sokrates: Nikdo tedy nesmí ani křivdu spláceti, ani zle činiti, i kdyby utrpěl cokoli od lidí. A hleď, Kritone, když v tom se mnou souhlasíš, abys nesouhlasil proti veřejnému mínění. Nebol vím, že to přesvědčení má a bude míti jen několik lidí. Tedy ti, kteří k takovému přesvědčení dospěli, a kteří ne, obojí nemohou se shodnouti společně, ale musí sebou opovrhovati, vidouce jedni názory druhých. Tak tedy i ty uvažuj zcela správně, zda srovnáváš se a stejně

přesvědčení máš a zda máme odtud počítati se raditi, že vůbec ani křivditi ani křivdu spláceti není správné, a že také správné není, aby ten, kdo křivdu trpí, bránil se tím, že proti někomu zle jedná na oplátku, či se od toho lišíš a nesdílíš se mnou stejného mínění o samé podstatě té věci? Neb já mám již ode dávna a ještě nyní to mínění, ty však, jestliže v některé příčině k jinému přesvědčení jsi došel, mluv a hled' mne poučiti. Trváš-li na zásadách dřívějších, poslouchej dál.

Kriton: Ale trvám a stejné přesvědčení mám. Jen mluv.

Sokrates: Pak zase povídám, ba spíše se táži: zda má člověk to, o čem se společně s jiným shodl, že je spravedливо, činiti, nebo tomu se vyhnouti?

Kriton: Činiti to.

XI. Sokrates: Podle toho hled'! My odtud odejdeme a nepřesvědčíme obec, zdaliž některým příkoří neučiníme, a to těm, jimž nijak se tak nesmí činiti? Či netrváme na tom, o čem jsme se shodli, že je spravedlivé?

Kriton: Nemohu, Sokrate, odpověděti na to, nač se mne tážeš; neboť nechápu toho.

Sokrates: Nuž uvažuj takto: Jestliže by k nám', chtějícím odtud prchnouti, či jak se to má nazvati, přišli zákonové a jakožto dohlížitelé nad zřízením obce a otázali se: »Řekni mi, Sokrate, co zamýšlíš konati? Pravda-li, že skutkem. tímto, jež máš na mysli, zamýšlíš nás, zákony, zhubiti a celou obec, pokud na tobě záleží? Či myslíš, že může ještě ona obec trvati a nebýtí vyvrácena, v níž

pronesené rozsudky nemají žádné moci, nýbrž od soukromých lidí stávají se bezmocnými a jsou ničeny?« Co řekneme, milý Kritone, na to a na podobné? Neb mnoho by mohl, obzvláště řečník, říci ve prospěch zlehčovaného zákona, který nařizuje, aby vynesené rozsudky byly prováděny. Či řekneme jim, že křivdu činila nám obec a nesprávně soudila?

Kriton: Při Diovi, Sokrate.

XII. Sokrates: Co tedy, řeknou-li zákonové: »Sokrate, zda na tom jsme se shodli my i ty, či na setrvávání při rozsudcích, kterékoli obec vynese?« Kdybychom se však divili, že mluví, řekli by asi: »Sokrate, nediv se tomu, že mluvíme, ale odpovídej, obzvláště když máš ve zvyku užívatí otázek a odpovědí. Nuže tedy, co vytýkaje nám a obci pokoušíš se nás zničit? Předně nepřivedli jsme tě na svět a pomocí naší nepojal otec tvůj tvou matku a nezplodil tebe? Pověz tedy těm z nás, zákonům, týkajícím se sňatků, můžeš jim vytýkati, že nejsou dobré?« Nemohu, řekl bych. »A což těm zákonům, které se týkají výživy a výchovy dítěte, jimiž i ty byl jsi vychován? Či neukládaly správně zákony, k tomu ustanovené, které nařizovaly otci tvému, aby vzdělati tě dal na duši i na těle?« Správně, řekl bych. »Dobrá. Když jsi se narodil a byl jsi vyživen a vychován, mohl bys ještě říci, že nejsi naším poddaným a sluhou, ty i tvoji předkové? A je-li tomu tak, domníváš se, že stejné máš právo jako my, a myslíš, cokoli my tobě učiniti usilujeme, že nám můžeš spláceti? Když jsi vůči otci neměl stejný nárok na právo a vůči pánu, kdybys náhodou

nějakého měl, tak abys mohl rovným spláceti, co by se ti činilo, takže bys nemohl odmlouvat, když by se ti lálo, ani na odplatu bít, když bys byl bit a ani mnohé jiné věci podobné si dovoliti. Ovšem vůči vlasti a zákonům budeš mít nárok na právo stejný, takže ty, budeme-li se my pokoušeti tebe zničit, pokládající to za správné, budeš se pokoušeti nás, zákony a vlast, pokud budeš moci, na oplátku hubiti a budeš říkati, že jednáš po právu to konaje, ty, který se v pravdě staráš o dokonalost? Či jsi tak moudrý, že nechápeš; že vlast jest nad matku i otce i ostatní všechny předky cennější a posvátnější a větší vážnosti se těší i u bohů, i u lidí, kteří mají rozum, a že třeba v úctě ji míti a více jí povolovati a spíše chlácholiti vlast, hněvajíc se, než otce, a buď ji přesvědčiti nebo činiti, cokoli rozkáže, i vytrpěti bez odmluvy, nařídí-li něco vytrpěti, ať by ti nakázala, že musíš trpěti rány, ať by nakázala, že musíš trpěti vazbu, ať by tě poslala do války, kde máš býti raněn, nebo zabit, musíš to učiniti a jest to tak spravedlivé a nesmí se vyhýbati nikdo vojenské povinnosti, ani utíkati před nepřítelem, ani opouštěti šik, ale že musí ve válce i před soudem a všude jednati tak, jak přikazuje obec a otčina, nebo ji přesvědčovati, v čem záleží právo, avšak že zločinné jest, násilím nutiti i matku i otce, mnohem pak více vlast,« Co řekneme na to, milý Kritone, že mají pravdu zákony, čili nic? Kriton: Mně se zdá, že ano.

XIII. Sokrates: »Uvažuj tedy, Sokrate,« řekli by snad zákonové, »zda my máme pravdu v tom, že ne po právu pokoušíš se nám učiniti v tom, co nyní pokoušíš se nám



učiniti. Přece my, kteří jsme tebe na svět přivedli a učinili účastným všech výhod, a to ne jen tebe, ale i ostatní občany, prohlašujeme, že každému z Athéňanů, když byl uznán za dospělého a prohlédl si zařízení obce a nás, zákonů, komu bychom se nelíbili, tomu volnost dáváme, aby odešel s tím, co jeho jest, kamkoli by chtěl. Nikdo tedy z nás, zákonů, nezakazuje, ani nepřekáží nikomu, chceli do osady odejít, kdybychom se mu nelíbili my a obec, nebo přestěhovati se a jít tam, kamkoli kdo chce, i s jeho majetkem. Kdokoli však zůstane, vida, jakým způsobem my právo konáme a vůbec obec spravujeme, tu pravíme, že ten slíbil skutkem, že bude jednati tak, jak rozkazujeme a tvrdíme, že trojím způsobem bezpráví se dopouští ten, kdo nás neposlouchá, že nás, kteří jsme jej na svět přivedli, jej vyživili, a jichž se zavázal poslouchati, ani poslouchali nechce, ani nás přesvědčili, jednáme-li v něčem nesprávně, když mu, chce-li poslouchali, na vůli necháváme, a ne surově nařizujeme, ale dovolujeme buď nás přesvědčili, nebo poslechnouti, z toho-ničeho nečiní.

XIV. Těmito výčitkami pravíme, že i ty budeš stížen, vykonáš-li, co zamýšlíš, ne nejméně ze všech Athéňanů, ale nejvíce ze všech.« Když bych tedy já se tázal: „Proč pak?“ Snad správně by mi vytykali, pravíce, že já jsem zavázán nejvíce k tomu závazku ze všech Athéňanů. Řekli by asi: »Pádné máme důvody, Sokrate, toho, že i my, i obec jsme se ti líbili; vždyť pak přece nebyl bys v obci bydlil tak, jako žádný jiný z Athéňanů, kdyby se ti nebyla líbila; ty ani nikdy na průvod z města jsi nevyšel, ani nikdy jindy

nikam jsi neodešel, leda že jsi se na výpravu vypravil, ani jindy jsi nikdy neodcestoval, jako jiní lidé, ani touha tě nepojala nikdy po jiném městě a po jiných zákonech, abys je poznal, ale my jsme ti postačovali a naše obec. Tak velice dával jsi nám přednost a zavazoval jsi se, že budeš žiti jako dobrý občan podle našich rozkazů, a i co se ostatního týče, děti v ní jsi zplodil, ježto se ti obec líbila, a také bylo ti možno v samé při navrhnouti si trest vyhnanství, kdybys byl chtěl učiniti to tehda se svolením obce, oč nyní proti její vůli se pokoušíš. Tehdy však jsi dělal drahoty, jako by ti to bylo všecko jedno, i kdybys třeba měl zemřít, ale chtěl jsi dáti, jak jsi pravil, přednost smrti před vyhnanstvím. A nyní se nestydíš za ty řeči, a nedbáš nás, zákonů, pokoušeje se nás zničit, a jednáš tak, jak by mohl jednat ten nejbídnější otrok, snaže se sběhnouti proti úmluvám a slibům, podle kterých jsi nám slíbil, že budeš se řídit. Právě na to nám, Sokrate, odpověz, pravdu-li mluvíme, říkáme-li, že jsi slíbil, že žiti budeš jako řádný občan podle nás skutkem, ne na oko, či není-li to pravda?« Co na to máme odpověděti, Kritone? Jak jinak, než že souhlasíme?

Kriton: Musíme, Sokrate.

Sokrates: »Než co jiného,« řekli by zákonové, »než že smlouvy a sliby vůči nám přestupuješ ani z nutnosti se nezavázav, ani nebyv oklamán, ani nejsa přinucen rozhodnouti se v krátkém čase, ale během sedmdesáti let, za něž mohl jsi odejiti, kdybychom se ti nebyli líbili, a tyto smlouvy nezdály se tobě býti nespravedlivými? Ty však

raději ani Lakedaimon jsi nevolil, ani Kretu, o nichž se pokaždé zmiňuješ, že mají dobrou ústavu, ani žádného z hellenských ani barbarských měst, ale méně jsi z obce byl vzdálen než chromí a slepí a jiní mrzáci. Zřejmě tedy, že tobě tak obzvláště z Athéňanů obec se líbila a my zákony. Neb, komu by se líbila obec bez zákonů? A nyní slibům nechceš dostáti? Uposlechněš-li nás, aspoň nevydáš se v posměch, prchna z města.

XV. Pátrej pak dále, jestliže to přestoupíš a v tom chyby se dopustíš, co dobrého vykonáš pro sebe a své přátele? Že budou v nebezpečí přátelé tvoji, a sami budou musiti do vyhnanství, i obce že budou zbaveni, i majetku pozbudou, je asi jisto. A sám přijdeš-li do některého z nejbližších měst, do Theb neb do Megary — neb obě dvě mají dobrou správu — jako nepřítel přijdeš jejich ústavy, Sokrate, a ti, kdož pečují o svou obec, budou s podezřením na tebe pohlížeti, pokládajíce tě za rušitele zákonů ze zásady a tak mínění svých soudců potvrdíš, že po právu vynesli rozsudek. Neb kdo ze zásady ničí zákony, o tom také by se musilo souditi, že ze zásady kazí mladíky a nerozumné lidi. Zda tedy vyhneš se městům spořádaným a ovládaným muži nejrozumnějšími? A budeš-li tak činiti, bude vůbec záhodno, abys žil? Či budeš se s těmi lidmi stýkati a rozmlouvati s nimi beze studu — o čem to, Sokrate? Či o tom, o čem zde, že dokonalost a spravedlnost nejvýše jest ceniti lidem a zákonné věci a zákony? A nemyslíš, že toto jednání Sokratovo bude se zdáti hanebným? Třeba jest tak se domnívati. Ale ty tedy z

těch měst se odklidíš a půjdeš do Thessalie k přátelům Kritonovým. Neb tam panuje největší nevázanost a neřízenost a snad rádi by tě poslouchali, jak směšně jsi utíkal z vězení, vzav na sebe nějaké přestrojení nebo kůži nebo něco jiného, čím sběhové se zakuklují, i podobu svoji změniv. Nevytkne-li ti někdo, že ty, tak starý muž, jemuž málo času již k životu zbývá, jak je přirozeno, nestyděl jsi se tak potupně/ toužili po životě, největší zákony přestupuje? Snad ne, jestliže nikomu příkoří neučiníš. Jestliže ano, uslyšíš, Sokrate, mnoho řečí, tebe nehodných. Budeš fedy žítí ponižuje se všem lidem a jako otrok se chovaje? Co budeš činiti jiného, než hodovati, jako bys byl na hody do Thessalie se odebral. A kam se podějí ty rozpravy o spravedlnosti a ostatní dokonalosti? Ale ty snad k vůli dětem chceš žiti, abys je vyživil a vychoval. Co pak? Do Thessalie je přived a budeš je vyživovati a vychovávali učině z nich cizince, aby i toho zakusili? Anebo toho neučiníš a oni zde chováni jsou za tvého života budou živeni a vychováváni? Nebot postarají se o ně tvoji přátelé. Zda, odejdeš-li do Thessalie, budou o ně pečovati, a odebereš-li se do Hadu, nebudou se o ně starati? Nutno se však domnívati, že ano, jestliže za něco stojí ti, kdož říkají, že jsou tvými přáteli.

XVI. Ale, Sokrate, poslouchej hlasu nás, živelů svých, a neklad výše ani života, ani dětí, ani čeho jiného, abys, přijda do Hadu, mohl se ospravedlniti z toho všeho vládcům tamějším. A jest patrnó, jestliže to učiníš, že nebude to tobě ani ku prospěchu ani k ospravedlnění, ale

že bude to hříchem, a ani nikomu z tvé rodiny, a ani tobě to neprospěje, až tam přijdeš. Ale ty nyní odejdeš, jestli ovšem odejdeš, utrpěv křivdu ne od nás, ale od lidí. Jestliže se pryč odebereš, tak potupně křivdu splativ křivdou a zlozem, sliby a smlouvy s námi učiněné překročiv, spáchav zločin na těch, na nichž nejméně jsi měl, na svých přátelích, vlasti a na nás, i my pak hněvati se budeme na tebe, pokud budeš žítí a naši bratři, zákonové v Hadu, ne přívětivě tě přijmou, vědouce, že pokoušel jsi se i nás zničit, pokud na tobě záleželo. Ale nedej se přemluvití Kritonem, abys jednal, jak on ti namlouvá, spíše než námi!«

XVII. Ó, můj milý druhu Kritone, to dobře věz, že se mi zdá, že slyším v nitru svém hlahol těch slov zníti, jako korybanti se domnívají, že slyší zvuky flétny, a ten mi nedovoluje, abych slyšel něco jiného. Ale věz, že, jestliže budeš mluvití proti tomu, jaké je nynější moje přesvědčení, marně budeš slovy plýtvati. Přece však, myslíš-li, že většího úspěchu dosáhneš přese všechno, mluv dále.

Kriton: Ale, Sokrate, již nevím, co bych mluvil.  
Sokrates: Nech tedy osudu volný krok, Kritone, a my jednejmež tak, jak bůh si přeje.